

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aquinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Quæstiones, Qvæ Disputatæ Dicuntvr, & Quæstiones
Quodlibetales, siue Placitorum eiusdem S. Thomæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Vtrum delectatio morosa per consensum in delectationem in inferiori parte
rationis existens sine consensu in opus sit mortale peccatum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72780](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72780)

ARTICVLVS IIII.

Utrum delectatio morosa per consensum in delectationem in inferiori parte rationis existens, sine consensu in opus, sit mortale peccatum.

QVARTO queritur, utrum delectatio morosa per consensum in delectationem, in inferiori parte rationis existens, sine consensu in opus, sit mortale peccatum. Et videtur quod non. ut enim dicit Aug. in Enchi. tuncio pectoris, & oratio dominica valent, vel sunt remedia contra venialia deputata: sed consensus in delectationem sine consensu in opus, inter illa peccata computatur, quibus remedium adhibetur per pectoris contusionem, & orationem dominicam. dicit enim Aug. 12. de Trin. nec sane cum sola cogitatione mens oblectetur illicitis, non quidem discernens esse faciendam, tamen tñ, & volēs libenter, q̄ statim vt attingunt animam respui debuerunt, tenendum est esse peccatum: sed longe minus, quam si opere statuatur implendum. & ideo de talibus quoq; cogitationibus est uenia petenda, pectusque tundendū, & dicendū, dimitte nobis debita nostra, &c. ergo consensus in delectationem p̄dictus non est peccatum mortale.

¶ Item consensus in ueniale p̄ctm venialis est, sicut consensus in mortale mortalis est: sed delectatio peccati ueniale est ergo & consensus in eā uenialis est. ¶ Item in actu fornicationis duo inuenimus propter quā malus iudicari potest, scilicet vehementiam delectationis quā absorbet rationem: & nocuentum ex actu proueniens. Incertitudo proli, & alia huiusmodi quā consequerentur, nisi concubitus lege matrimonij ordinaretur. non autē potest dici, quod fornicatio sit peccatum mortale ratione delectationis: quia illa delectationis vehementia inuenitur in actu matrimonij, qui non est peccatum ergo non est peccatum mortale, nisi propter nocuentum, quod ex actu prouenit. ergo ille qui consentit in delectationem fornicationis non in actum, non appropinquat fornicationi ex parte illa, quā est nocuentum mortale. ergo, &c.

¶ Item non minus peccatum est homicidium, quam fornicatio: sed qui cogitat de homicidio, & delectatur, & consentit in delectationem, non peccat mortaliter, alias omnes qui delectantur in historijs bellorum audiendis, & in hanc delectationem consentirent peccarent mortaliter, quod non videtur probabile. ergo nec consensus in delectationem fornicationis est peccatum mortale.

¶ Item cum ueniale & mortale, quasi in infinitum distent, quod ex distantia penę perpenditur, ueniale non potest fieri mortale: sed delectatio quę in sola consistit cogitatione, ante consensum est uenialis. ergo consensu adueniente non potest fieri mortale.

¶ Item ratio peccati mortalis in auersione a Deo consistit, auerti autem a Deo non est inferioris rationis, sed superioris cuius est conuerti, opposita enim sunt eiusdem. ergo peccatum in inferiori ratione, esse non potest: sed consensus in delectationem ab Aug. ponitur in inferiori. ergo, &c.

¶ Item, ut dicit Aug. in lib. 1. cōtra Manichæum, si cupiditas nostra mota fuerit, iā quasi mulieri persuasum est: sed aliqui uiriliter rō commotā cupiditatē refrenat, atque compescit, quod cum sit, non labimur in peccatum. ex quo uidetur accipi, quod in spiritali cōiugio nobis intimo si mulier peccat, & non vir, nō est peccatum: sed quando consentit in delectationē, & non in actum, mulier peccat, & nō

1.2. q. 74. artic. 6.

Capit. 7. in Prin. tom. 1.

Capit. 12. a medio to. 3.

12. de Trin. c. 12. tom. 3.

VII,

huiusmodi autē duę cōsiderationes ordinatę sunt. Finis. n. f. in Philosophū 7. Eth. in operabilibus rōnē principij tener. In speculatiuis autē scientijs nō p̄ficatur iudiciū rōnis, nisi q̄ resoluuntur rōnes in prima principia. vnde nec in operabilibus perficit, nisi q̄ sit reductio vsq; ad vltimū finem, tunc. n. solummodo ratio vltimā sententiā dabit de operando, & hęc sija est cōsensus in opus. Et inde est, quod consensus in actū attribuitur rōni superiori, quā finem vltimū respicit: sed delectatio, siue delectationis cōplacencia, siue cōsensus attribuitur ab Aug. rationi inferiori. Quia igitur peccat aliquis in actum consentiendo, est peccatum in rōne superiori: q̄n̄ vero per solam delectationē cū aliqua deliberatione, d̄ esse peccatū in inferiori rōne, p̄ hoc qd̄ in hmōi inferioribus disponendis immediate cōsistit. Sic autem d̄ esse peccatum in superiori ratione, & inferiori, in quātū motus appetitiuū, rōni attribuitur. Sed cōsiderādo actū proprium rationis d̄ esse peccatū in superiori vel inferiori ratione, quando ratio superior, vel inferior in propria collatione decipitur.

AD PRIMVM ergo dicendū, qd̄ secundum Philosophū in 2. de Anima, sicut sensus in proprijs sensibilibus numquā decipitur, circa sensibilia autē communia, & per accidens decipi pōtita intellectus circa propriū obiectū. f. d̄ quod quid est, numquā decipitur, nisi forte p̄ accidens, nec circa propria principia, quę statim notis terminis cognoscuntur: sed decipit in conferendo & applicando principia cōia ad particulares conclusiones, & ita contingit rōnē suā rectitudine priuari, & in ea esse peccatum.

AD SECVNDVM dicendum, qd̄ sapientia & scientia secundum se opponuntur directe stultitia & ignorantia: sed quodammodo indirecte omnia alia peccata, inquantum. f. regimen sapientia, & scientia, qd̄ in quolibet opere requiritur, peccatū deprauatur, ratione cuius omnis malus dicitur ignorans.

AD TERTIVM dicendū, qd̄ peccatū d̄ esse in uoluntate, nō sicut in subiecto, sed sicut i causa: quia ad peccatū requiritur q̄ sit uoluntariū: illud autē qd̄ in uoluntate causatur, rationi attribuitur ratione supradicta.

AD QVARTVM dicendum, quod peccatum hominis d̄ esse contra rationem, inquantum est contra rationem reclam, in qua peccatum esse nō potest.

AD QVINTVM dicendū, qd̄ rō superior fertur in rōnes aternas directe, sicut in ppria obiecta: sed ab eis quodāmodo reflectitur ad tēporalia, & caduca, p̄t ex illis rationibus aternis de huiusmodi temporalibus iudicat. Et sic cū eius iudiciū p̄uertitur circa aliquam materiam, illud rōni superiori ascribitur.

AD SEXTVM dicendū, qd̄ simile rationē Socrates faciebat, ostēdere volēs, qd̄ nullum sciētē contingit peccare, quia sciētia cū sit fortior a passione nō vincitur. Ad qd̄ rñdet Philosophus 7. Ethic. distinguēdo sciētia in vniuersalem & particularem, & sciētia in habitu, & in actu, & in habitu sciētia distinguit p̄ hoc, quod habitus potest esse solutus & ligatus, vt in ebriosis accidit. Contingit. n. aliquē habentē sciētia vniuersalem in actu particulari, circa quem est opus, non habere sciētia, nisi in habitu ligato per concupiscentiam, vel aliam passionē, vt sic iudiciū rōnis in particulari operationē, non possit informari in vniuersalem sciētia, & ita cōtingit errare rationē in electione. Et a tali errore electionis ois malus erit ignorās, quantiūcumq; habēat in vniuersali sciētiam. Et per hunc modum ratio ad peccatum deducitur, inquantū per concupiscentiam ligatur.

Cap. 1. nec
1.2. q. 74.
Cap. 7. in
Prin. tom. 1.
Capit. 12. a
medio to. 3.
12. de Trin.
c. 12. tom. 3.

vir, vt dicit Aug. 12. de Trinita. ergo &c.

10. Phy. c. 4.
5. & 3. to. 5.

¶ 8 Item, fm Philo. 10. Eth delectatio in bonitate & malitia cōsequitur operationē, ex qua causatur: sed actus exterior fornicationis, qui consistit in motu corporali, alius est ab interiori. scilicet cogitatione. ergo & delectatio, q̄ consequitur interiorē cogitationē alia est ab illa, q̄ consequitur exteriorē: actus autē interior ex genere suo nō est peccatum mortale, sicut erat exterior. ergo nec delectatio interior est de genere peccati mortalis. ergo videtur quod cōsensu in talē delectationē nō sit peccatū mortale.

Li. 23. cōtra
faulū c. 17.
in prin. to. 6.

¶ 9 Præ. Id solū vī esse p̄m mortale, quod lege diuina prohibetur, vt patet per definitionem p̄m ab Aug. datam, quod p̄m est dictum, uel factum, uel concupitū contra legē Dei: sed non inuenitur in lege prohibitus cōsensu in delectationem. ergo &c.

¶ 10 Item, Idem iudicium vī esse de cōsensu interpretatiuo & expresso: sed cōsensu interpretatiuo nō videtur esse peccatum mortale, quia peccatum non transfertur in aliquā potentiā, nisi per actum illius potētie, in interpretatiuo autē cōsensu nō inuenit̄ aliq̄s actus rōnis, quā dī consentire: sed sola negligentia reprimendi illicitos motus. ergo cōsensu interpretatiuo in delectationem, non est peccatū mortale. ergo nec similiter cōsensu expresso.

In argum. 6.

¶ 11 Itē, Ex hoc aliq̄ p̄m est mortale, vt dictū est, qd̄ est contra p̄ceptum diuinū, alias nō cōtemnere tur Deus in trāsgressione p̄cepti, & sic peccatis animus nō auerteret a Deo: sed rō inferior nō aduertit rōnem p̄cepti diuini, hoc. n. est officium rōnis superioris, quā consulit rationes æternas. ergo in inferiori ratione peccatum mortale esse non potest.

¶ 12 Item, Cū in p̄m sint duo, cōuersio & auersio, ad conuersionē auersio sequitur, hoc. n. ipso qd̄ ali quis ad vnū cōtrarium conuertit̄, ab alio auertitur: sed ille q̄ cōsensit in delectationem, & nō in actum non plene conuertitur ad bonum commutabile, quia complementum in actu consistit. ergo nec est ibi completa auersio, & ita nec peccatū mortale.

Glo. ex. libi.
in principi.
cap. 1.

¶ 13 Itē, Vt dicit glo. in princ. Hier. Deus p̄ior est ad miserendū, quā ad puniendū: sed si aliq̄s in meditatione diuinorū p̄ceptorū delectaret̄, & in talē delectationem consentiret, dummodo nō proponeret opere implere diuina p̄cepta, non mereret̄ p̄m. ergo nec meretur penam si in delectationē peccati consentiat, dummodo non statuat opere implere.

¶ 14 Itē, Inferior potestas rōnis mulieri cōparat̄: sed mulier nō est suæ uolūtatis, q̄a corporis sui potestatem non habet, vt dicit Apost. ergo nec inferior pars rōnis suæ uolūtatis est, & ita non potest peccare.

SED CONTRA, nullus dānat̄, nisi p̄ p̄m mortali: sed hō cōdēnabit̄ p̄ cōsensu in delectationē. Vnde Aug. 12. de Tri. totus hō damnabit̄, nisi hæc (quæ sine uoluntate operandi: sed tñ cum uolūtate animū talibus oblectādi, solius cogitationis sentiūtur esse peccatum) per meditationis gratiā remittātur. ergo cōsensu in delectationem est peccatū mortale.

Capit. 12. a
medi. tom. 5.

¶ 2 Præ. Delectatio alicuius operationis & ipsa operatio ad idem genus peccati reducunt̄, sicut & operatio uirtutis & delectatio in eadem ad eandem uirtutem. Iusti enim est & operari iusta, & delectari de iustis operibus, ut patet in 1. Eth. sed ipse actus fornicationis est in genere peccati mortalis. ergo & delectatio in cogitatione de fornicatione. ergo &c.

Cap. 8. a me
dio tom. 5.

¶ 3 Item, Si in rōne inferiori p̄m mortale esse non posset, gentiles qui deliberabant de actibus, nisi secundum inferiores rationes, mortaliter nō peccat-

sent fornicando, quod patet esse falsum. igitur in ratione inferiori potest esse peccatum.

RESPON. Dicendū, quod eadem questio est de delectatione morosa, utrum sit peccatum mortale, & qua queritur de consensu in delectationē. delectatio enim de delectatione morosa esse non potest, an sit peccatum mortale, si dicatur esse morosa a mora temporis. Certum est enim, quod prolixitas temporis non potest dare actui rationem peccati mortalis, nisi aliquid aliud interueniat, cum non sit circumstantia in infinitum aggrauans: sed hoc videtur esse dubium, utrum delectatio, quæ dicitur morosa ex consensu rationis superueniente, peccatum mortale sit. Circa hoc autem diuersimode aliqui

opinati sunt. Quidam n. dixerunt, quod non est peccatum mortale: sed veniale. Quæ quidem opinio Augustino aduersari videtur, qui ex tali consensu damnationem homini cōminat, vt patet ex verbis eius inductis. Isti opinioni contra dicit communis opinio modernorum, & videtur in periculum animarum vergere, cum ex consensu in talem delectationem homo in peccatum promptissime incidere possit. Vnde alteri opinioni magis vī esse attendendum, quæ ponit talem consensum esse peccatum mortale, cuius opinionis veritas hinc accipi potest. Sciendum namque, quod sicut ad exteriorē fornicationis actum sequitur sua delectatio sensibus,

ita ad actū cogitationis sequitur sua delectatio interior: sed ad cogitationem duplex delectatio sequitur. vna quidem ex parte ipsius cogitationis, utro ex parte ipsius cogitatur. delectatur enim quandoque in cogitatione propter ipsam cogitationem, ex qua nobis acquiritur quædam cognitio in actu aliquorum, quāuis illa nobis displicent, sicut illi quis iustus cogitat de peccatis de eis disputando, & conferendo, & in veritate istius cogitationis delectatur: sed tunc propter ipsa cogitata delectatio sequitur, quando ipsas res cogitata affectum mouet, & allicit. & hæc quidem duæ cogitationes in quibusdā actibus manifeste differunt, & aperte distinguuntur: sed earum distinctio in cogitatione de peccatis carnis magis latet, eo quod propter corruptionem concupiscibilis ad cogitationem talium concupiscibilium, statim sequitur motus in concupiscibili ex ipsis concupiscibilibus causatus. Delectatio igitur illa, quæ cogitationem sequitur ex parte ipsius cogitationis, oīno ad aliud genus reducit̄, quā delectatio exterioris ad? unde talis delectatio quæ licet cumque malorum cogitationem sequatur, peccatum non est peccatum: sed delectatio laudabilis, ut cum quis delectatur in cogitatione veri, vel in iustitia aliqua immoderantia continebitur, sub peccato carnis latet: sed illa delectatio, quæ sequitur cogitationem ex parte rei cogitatur, in idem genus conuenit cum delectatione exterioris actus. Vt. n. dicitur in

1. Metaphisico. delectatio per se in actu consistit, sed species & memoria propter actum delectabilia sunt. unde constat, quod talis delectatio secundum genus suum inordinata est eadem inordinatio, quæ est inordinata delectatio exterior. dato igitur, quod delectatio exterior sit delectatio peccati mortalis, & tunc etiam interior delectatio in se, & absolute considerata de genere peccati mortalis erit, quāsi cūque autem se ratio subijcit peccato mortali per approbationem, tūc est peccatum mortale. Excluditur n. a ratione rectitudo iustitiae, cum ipsa subijcitur iniquitati per approbationem. Tunc autem

subijcitur iniquitati per approbationem. Tunc autem

subiicit huic delectationi peruersa, qñ in eam cõsentit. Et hæc est prima subiectio, qua ei se subijcit, & ex hac subiectione consequitur qñq; ut ipsum actum inordinatũ eligat ppter hãc delectationem perfectius cõsequendam. Et qñ ad plures inordinationis tendit, ad hoc quod delectationem consequat, tanto magis in peccato progredit. Totius tñ isti progressus prima radix erit ille consensus, quo delectationem acceptauit, unde ibi pñtm mortale inchoatur. Vnde simpliciter concedimus consensum in delectationem fornicationis, vel alterius mortalis, pñtm esse mortale. Ex quo sequitur quod quicquid homo agit ex consensu talis delectationis ad hoc, ut huiusmodi delectationem nutriat, vel teneat, sicut sunt turpes actus, vel libidinoso oscula, vel aliquid huiusmodi, totum est mortale pñtm.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̄ sicut Au. dicit in Euch. oratio dominica, & alia huiusmodi non solum ad delenda peccata uenialia valent, sed ad remissionem mortalium, quamuis non ita sufficiant ad delectationem mortalium, sicut uenialium.

AD II. Dicendum, q̄ delectatio illa q̄ consequitur cogitationem de fornicatione ex parte cogitati, est mortalis s̄m suum genus: sed per accidens tñ est ueniale pñtm, in quantum s̄p̄uenit assensum deliberatum in quo perficit ratio pñtm mortalis, sine quo si corpus ingnaret per uolentiam ð non esset pñtm mortale: q̄a non potest ingnari corpus in inuentione peccati, sine consensu mentis, ut dixit Lucia. Et iõ qñ consensus aduenit, remouet prædictũ accidens, & fit peccatum mortale: sicut accideret in ea q̄ p̄ uolentiam corrumpitur, si consentiret.

AD III. Dicendum, q̄ tota inordinatio fornicationis undecumq; contingat, redundat in delectationem, quæ ex ipsa causatur. Vnde qui huius generis delectationem approbat, mortaliter peccat.

AD IIII. Dicendum, q̄ si aliquis delectaretur in cogitatione homicidij propter ipsam rem cogitam, hoc non esset, nisi per affectionem quam haberet ad homicidij, & ita peccaret mortaliter: sed si aliq̄ delectaret in cogitatione mali pp̄ notitiam eorum de quib. cogitat, vel propter aliquid huiusmodi, non erit peccatum mortale semper, sed reducet ad aliquod aliud genus peccati scilicet ad curiositatem, vel aliquid aliud huiusmodi.

AD V. Dicendum, q̄ illa delectatio, quæ fuit uenialis, numquam eadem numero erit mortalis, sed actus consensus superueniens erit mortalis.

AD VI. Dicendum, q̄ quis ratio superior sola p se conuertatur ad Deum, tamen huius conuersionis aequaliter fit particeps inferior rō, s̄m in quod a superiore regulatur: sicut concupiscibilis & irascibilis dicuntur participare aequaliter rationem, in quantum rationi obediunt: & ita uersus peccati mortalis potest pertinere ad rationem inferiorem.

AD VII. Dicendum, q̄ Aug. in lib. contra Manicheum non eodem modo exponit illa tria, sicut in 12. de Trin. In lib. n. de Trin. serpentem attribuit sensualitati, mulierem inferiori rationi, virum superioris: sed in lib. contra Manicheum serpentem sensui, mulierem concupiscentiæ, vel sensualitati, virum rationi, & ideo ratio non sequitur.

AD VIII. Dicendum, q̄ interior actus, scogitatio hęc alterius modi delectationem a delectatione actus exterioris, q̄ consequit cogitationem per se ipsam: sed delectatio q̄ consequitur cogitationem ex parte actus cogitati, reducit in idem genus, quia nullus delectat in aliquo, nisi afficiatur ad illud & apprehendat illud, ut conueniens. Vñ qui cõsen-

tit in delectationem interiorem, approbat exteriori, & vult ea frui saltem cogitando de ea.

AD IX. dicendum, quod cõsensum in delectationem prohibetur p̄cepto illo, non concupisces. Non enim sine causa de actu interiori, & exteriori concupiscentia diuersa p̄cepta dantur in lege, nihilominus tamen, si in nullo p̄cepto speciali prohiberet, ex hoc ipso q̄ fornicatio prohibet, prohibentur oia consequentia, q̄ ad idẽ genus p̄tinet.

AD X. dicendum, q̄ antequam rō delectationem perpendat, vel no documentum ipsum, non hęc inter pretatuum consensum, et si non resistat: sed qñ iã perpendit rō de delectatione insurgente & de no cõmẽto consequente, utpote cum percipit hõ se totaliter per hõmõ delectationem in peccatũ ideliari, & in p̄ceptis ruere, nisi expresse resistat, ut cõsentire. Et tunc peccatum ad rōnem transfertur p̄ actum eius: quia agere, & non agere, cum quis agere dẽt, ad idẽ genus actus reducuntur, secundũ qd̄ peccatum omissionis ad peccatum actus reducitur.

AD XI. dicendum, quod uis p̄cepti Dei puenit vsque ad rationem inferiorem, in quantum ipsa participat regimen superioris.

AD XII. dicendum, quod conuersio qua quis post deliberationem ad aliquid de gñre mali conuertit, sufficit ad rōnem peccati mortalis, quamuis post hanc cõpletionem aliqua alia cõpletio addi possit.

AD XIII. dicendum, quod sicut dicit Dio. 4. c. de Diu. nom. bonum causatur ex una tota & perfecta causa: sed malum ex singularib. defectibus, & ita plura requiruntur ad hoc, quod aliquid sit bonum meritorium, quam ad hoc, quod sit malum demeritorium: quamuis sit prior ad remunerandum bona, quam ad puniendum mala. Vnde cõsensu delectationis sine consensu operis, non sufficit ad merendum, sufficit autem ad demerendum.

AD XIV. dicendum, quod mulier de iure non debet uelle contra debitam tiri ordinationem, sed tamen de facto quandoque potest contrariũ uelle, & uult, & ita est de inferiori ratione.

RATIONES in contrarium concedimus, quamuis ultima false concludat. Procedit. n. ac si gentilis secundum superiores rationem peccare non posset. Nullus. n. est qui non assimet in aliquo esse finem humane uite, & cum ex illo deliberationem accipit, ad rationem superiores pertinet.

ARTICVLVS V.

Vtrum in ratione superiori possit esse peccatum ueniale.

QVINTO queritur, utrum in rōne superiori possit esse peccatum ueniale. Et uidet quod nõ. Superioris. n. rōnis est inhære rationib. æternis. ergo & peccatum in ea esse non potest, nisi per hoc quod defleat a rationibus æternis: sed de flecti ab illis, est peccatum mortale, ergo &c.

¶ 2. Præ. Peccatũ ueniale per contemptũ fit mortale, sed non vñ esse sine contemptu, quod aliquis delibet aliquid esse malum, & a Deo puniendum, & tñ illud committere consentiat. ergo uidetur quod quicumque post deliberationem superioris rōnis in actum consentit, peccatum ueniale fit mortale.

¶ 3. Item, est aliquid in anima, in quo nõ potest esse nisi peccatum ueniale. scilicet sensualitas, & aliquid in quo potest esse ueniale & mortale. scilicet inferior rō. ergo uidetur quod ibi sit aliquid, in quo non possit esse, nisi mortale. Hoc autem non est synderesis: quia in ea nullum peccatum est, ergo &c.

¶ 4. Itẽ, in angelo & in hoie in statu innocentiæ, nõ poterat esse pñtm ueniale, pp̄ hoc qd̄ pñtm ueniale ex corruptione carnis orit, q̄ tunc non erat: sed rō

Quæst. di. S. Tho. EEE superior